

NOS

Medlemsorgan för Föreningen Natur och Samhälle i Norden
Utkommer med fyra nummer per år. Nr 3/1989

PROGRAM

Hösten 1989

FNSiN/S

Program i FNSiN Stockholm

OKTOBER - DECEMBER 1989

Detta program är sammanställt av Monica Wikman. Anders Schaerström har stått för redigeringen som avslutades den 26 september.

Sista programblad beräknas utkomma i mitten av december. Manusstopp till detta är den 26 november.

"VI UPPTÄCKER TILLSAMMANS!"

Du blir kvällarna kyliga och sena ... Då är det åter säsong för bildföredrag om resor i när och fjärran, men också för långa promenader i hög klar luft när naturen lysar av höstens alla färger och doftar av fuktig jord.

Vi hoppas, att du medlem känner igen din förening och att du också hittar en och annan nyhet i programmet. Det finns så mycket att upptäcka här i världen.

FNSiN-medlemmar gör det tillsammans!

LÅNGRESA 1990?

Under höstkvartalet brukar vi arrangera ett s k långresemöte, där man kan lufta ideer om var föreningens resa skall gå nästa år. I höst har vi inte något särskilt långresemöte, eftersom det redan har framkommit tankar på att göra ännu en resa till det återupptäck-grannlandet Estland och att göra en expedition till en av de trakter som föreningen särskilt omhuldar, nämligen Svalbard. Estland kommer vi att diskutera vid en sammankomst den 15 november (se nedan.) Beträffande Svalbard - se särskild notis.

Den som vill föreslå och diskutera andra resmål kanända sig till programkommitten eller någon i styrelsen. (Se sista sidan.)

SVALBARD

Föreningens kontaktperson i Skåne, **Eva Marie Widmark** har tillbringat flera somrar som turistvärdinna på Svalbard, senast i år och arbetar med ett par böcker om Svalbard. Vi hade egentligen tänkt att hon skulle besöka Stockholm med ett bildföredrag under hösten. Samtidigt skulle vi inleda diskussioner om en föreningsresa till Svalbard under 1990. Detta måste emellertid anstå till någon gång efter årsskiftet.

Eventuellt kommer det att bli något arrangemang om Svalbard i Malmö eller Lund under hösten. Vi återkommer i så fall till föreningens skånska medlemmar.

Eva Marie rekommenderar Svalbard under våren eller högsommaren. Den som är intresserad av en resa dit kan kontakta henne.

Eva Marie Widmark 046-14 73 11 (b)

GOTSKA SANDÖN

Pingsten 1990

Ja - vi har faktiskt redan bokat in oss på Gotska sandön i pingst. Pingsthelgen infaller sent nästa år, så vi kan hoppas på att få besöka denna ljuvliga ö i försommartid.

NY RABATT!

City-foto vid Slöjdgatan i Stockholm ger nu FNSiNs medlemmar 10 - 18 procents rabatt på sina normalpriser. **Kom ihåg medlemskortet!**

Kaj Valtersson, tel 0753-815 87 (b), 08-16 23 91 (a)

GAMMAL RABATT

Du glömmer väl inte att du som FNSiN-medlem kan få 10 procents rabatt hos **Esselte Kartcenter** vid Vasagatan i Stockholm. Kom ihåg medlemskortet!

APROPÅ ...

Estlands miljö

Miljöproblemen och miljöpolitiken i Sovjetunionen har nyligen behandlats i ett par publikationer utgivna av Utrikespolitiska institutet:

Ann-Mari Sätre Ahlander: **Miljöproblemen i Sovjet. Världspolitikens dagsfrågor**, nr 8, 1989
Kristian Gerner och Stefan Hedlund: **Kommunismens seger över naturen. I Internationella studier**, nr 2, 1989

MED PETRA OCH ZENOBIA I TANKARNA

Onsdagen den 11 oktober kl 19.00

Brygghuset, sal 35, Norrtullsgatan 12 N.

Syrien och Jordanien är högst aktuella trakter i våra dagar, men i kväll blir det ett föredrag med huvudsakligen arkeologiskt tema. Föreningens medlemmar får för andra gången träffa **Lennart Persson** - rese-när, humanist och föredragshållare m m. I kväll berättar han om intryck från en studieresa som han gjorde för något år sedan.

Petra är en mytomspunnen stad som är uthuggen ur de rosaskimrande klipporna mellan Röda och Döda haven. Zenobia var en mycket bestämd härskarinna i Främre Orienten på 200-talet.

Kontaktperson: Anders Schaerström 08-758 3003 (b), 08-665 2917 (a)

VÄDER OCH OVÄDER

Orienteringskurs i meteorologi och klimatologi

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Nu börjar kursen om väder och klimat. Se programmet intill. Ett par av föreläsarna kommer från Stockholms universitet. Christer Morales är känd som meteorolog i TV. Det finns fortfarande några få platser kvar på kursen. Eventuellt kommer det att bli en uppföljande studiecirkel med inriktning på mera praktisk meteorologi.

Anders Schaerström 08-758-3003 (b)

Föreläsningar i meteorologi och klimatologi

Tisdagen den 17 oktober
Atmosfärens uppbyggnad, strålning i atmosfären: kort- och långvågsstrålning, strålningsbalans. Kondensation, molnbildning, frysning, nederbördsutlösning, olika typer av nederbörd.

Föreläsare: Joanna Rose

Tisdagen den 31 oktober
Växthuseffekten, sur nederbörd och ozonuttunnning.

Föreläsare: Joanna Rose

Tisdagen den 14 november
Rörelsen i atmosfären (dynamisk meteorologi). Virvlar på alla skalor (synoptisk virvel, tropisk cyklon, tornado, dust devil, turbulens).

Föreläsare: Harald Lejenäs

Tisdagen den 28 november
Atmosfärens allmänna cirkulation, passader, monsuner, mellanbreddernas väder, något om vädret i tropikerna.

Föreläsare: Harald Lejenäs

Tisdagen den 12 december
Mellanbreddscykloner, fronter, nederbördsområden, molnbilder. Något om hur en prognosmeteorolog arbetar.

Föreläsare: Christer Morales

Kontaktperson: Anders Schaerström

SVENSKA FN-FÖRBUNDET

Studiebesök

Torsdagen den 19 oktober kl 18.00

Skolgränd 2. (Se telefonkatalogens karta 22, ruta A5)

- "Svenska FN-förbundet"?
- En för svenska förhållanden avpassad FN?
- En svensk vänorganisation till FN?
- En försäkringskassa för svenska FN-soldater?
- En svensk organisation som samlar in pengar till FN?
- En stödorganisation för Bofors?
- En svensk allemansfredsrörelse?

Frågorna hopar sig, men för oss som vill veta svaret har SFNs Ove Johansson lovat att ställa upp och berättat om den svenska FN-rörelsen och visa oss vad allt den uträttat.

Studiebesöket ger dig även den perfekta preparering-
en inör FN-dagen, tisdagen den 24 oktober.

Upp till femton deltagare får vi bli tillsammans!

Föranmälan till Arvo Norta, tel 0755-356 36

HAVTORNSPLOCKNING

Söndagen den 22 oktober kl 08.30

För många år sedan spirade en tradition i föreningen - havtornsplockning. Efter några år bröts traditionen, men nu tänkte vi ta upp den igen! Havtornets gulröda bär, "finnbär", är mycket syrliga och användbara till bl a saft och likör. Den ca 3 m höga busken är mycket ljuskrävande och växer i Sverige främst på öppna havsstränder mellan Norrtälje och Gävle. Vi provar med en tidigare växtlokal i Grisslehamnsbukten och hoppas upptäcka den tillsammans.

Samåkning i egna bilar. Meddela om du har bil och kan ta passagerare. Samling på Karlbergsvägen utanför Gustaf Vasa kyrka, vid Odenplan kl 08.30.

Anmälan senast fredagen den 20 oktober till Erik Elvers, tfn 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a) Chris Levlin, tfm 08-26 46 44 (b), 08-799 1287 (a)

VANDRING PÅ BOGESUNDSLANDET

Söndagen den 29 oktober

Vi vandrar ca 1,5 mil i vacker natur, i skog och på berg. Vi grillar korv vid öppen eld på klipporna vid Askrikefjärden. För planering av samåkning i bil måste **föranmälan** ske till Monica Wikman senast den 26 oktober, tel 08-742 84 14 (b)

En medlemsbild.
Vistasdalen, fotograferad av Kaj Valtersson.

MEDLEMMARNAS BILDER

Tors ~~fred~~ **?**
Söndagen den 29 november kl 18.00
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

I kväll får du tillfälle att visa dina egna bilder - från platser där du har varit och som du tycker att föreningen borde resa till - eller som du vill visa ändå. Det kommer sannolikt att bli bilder från Höga kusten, Skuluskogen, Dolomiterna och ... vad du själv vill visa.

Dessutom drar vi upp riktlinjer för programmet under första kvartalet 1990.

Vi ordnar med en enkel förtäring till självkostnadspris. Du måste inte föranmäla dig, men för planeringens skull är det bra om du hör av dig någon dag i förväg.

Monica Wikman 08-742 84 14 (b), 08-788 31 80 (a)

MINNEN FRÅN ESTLAND

Onsdagen den 15 november kl 18.30

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Sommarens resa till Estland blev en succé. Vi som var med återupptäckte ett grannland som skyttat ett par gånger i den svenska historien men som i stort sett förblivit anonymt. Vi besökte ett par naturreservat tillsammans med sakkunnig ledning. Vi träffade intressanta människor, såväl officiella företrädare som vanligt folk. Vi talade med företrädare för företag, för kommunistpartiet och för de gröna, för Estlands naturskyddsförening och tidskriften Eesti Loodus (Estlands natur). Vi lärde känna ett land, där hoten mot miljön och omsorgen om densamma spelar en framträdande roll i den intensiva ekonomiska och politiska utveckling som just nu pågår.

I kväll berättar vi till våra egna bilder.

Utesutom kan vi diskutera en eventuell resa till Estland även nästa år ....

Anders Schaerström 08-758 30 03 (b), 08-665 29 00 (a)
Christina Blomqvist 08-49 49 37 (b)
Erik Sergo 0760-323 70 (b)
fl

HÖSTMÖTE

Tisdagen den 21 november kl 18.00

Fältöversten, rum 3.

Medlemmarna i Föreningen Natur och Samhälle i Norden kallas härmed till ordinarie höstmöte.

Dagordning

1. Mötets öppnande.
2. Val av mötesordförande, mötessekreterare samt två justerare.
3. Fastställande av röstlängd.
4. Fråga om mötets behöriga utlysande.
Fastställande av dagordning.
5. Protokoll från föregående allmänt möte.
6. Val av styrelse för 1990.
7. Val av revisorer och revisorssuppleant för 1990.
8. Val av valberedning för 1990.
9. Fastställande av årsavgift för 1990.
10. Förslag till budget för 1990.
11. Motioner (Skall vara styrelsen till handa senast en månad före höstmötet.)
12. Övriga frågor

Efter mötet håller Jakob Steffensson ett föredrag om livet på estländska Runö. (Se särskild programnotis.)

För FNSINs styrelse

Anders Schaerström

3

LIVET PÅ RUNÖ

Föredrag med bilder

Tisdagen den 21 november kl 19.15 (ca), efter höstmötet.

Fältöversten, rum 3.

Runö i Rigabukten var ett av den svenska kulturens viktigaste kärnområden i Estland och studerades särskilt av Nordiska museet på 1920-talet. Författaren Jakob Steffensson, född och uppvuxen på ön, berättar till bildertagna under 1920- och 1930-talen (i några fall tidigare) om tiden då Runö var en levande svenskbygd. Vardagslivet med jordbruk och båtbyggeri spelar en framträdande roll, men också fest och dans förekommer i bilderna. Eftersom Jakob Steffensson återbesökte sin barndoms Runö i somras kan han jämföra med nytagna bilder.

Kontaktperson Anders Schaerström 08-758 3003 (b)

EKOLOGISKA INSIKTER I EDDAN

Måndagen den 27 november kl 18.30

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

1800-talets rön om t ex vattnets kretslopp i naturen var i själva verket ett återupptäckande av kunskaper som redan järnålderns människor haft men som gått förlorade då de "hedniska myterna" trängdes undan vid Nordens kristnande.

Jan Bergström, professor i paleozoologi vid Riksmuseet, har läst och begrundat de nordiska gudasagorna ur naturhistorisk synvinkel och funnit att de har en dimension som det traditionella studiet av dem missat. Vi får i kväll en presentation av denna nya syn på myterna.

Kontaktperson Erik Elvers, tfn 08-788 2998 (a), 08-85 84 88 (b)

DINOSAURIER

Måndagen den 4 december kl 19.00

Riksmuseet

Alla har vi fångslats av de gåtfulla dinosaurierna. På Naturhistoriska Riksmuseet i Frescati pågår för närvarande en unik utställning av dinosaurieskelett från Kina. Utställningen skall under de kommande fem åren vandra runt i Europa. Mannen bakom utställningen, förste intendent Krister Brood, kommer att visa den för oss. Ett enastående tillfälle för oss att få lära oss mer om dessa jättedjur som dog ut för 65 miljoner år sedan!

Kontaktperson Erik Elvers tfn 08-85 84 88 (b), 08-788 2998 (a)

Torsdagen den 7 december kl 19.30 (Obs tiden!)

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Miljöfrågorna har de senaste åren uppmärksammats allt mer bland gemene man, i politiken och i massmedia. Hans Strandberg arbetar som miljöjournalist på Svenska Dagbladet och berättar i kväll för oss om - vilka frågor han ställs inför, - hur han söker svar på dessa frågor, - konsten att se vad som sker i det som synes ske.

Kort sagt: hur en artikel eller artikelserie kommer till. Ett aktuellt ämne men anknytning både till natur och samhälle!

Kontaktperson Erik Elvers, tfn 08-788 29 98 (a), 08-85 84 88 (b)

GLÖGGFEST

Fredagen den 15 december kl 17.30
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Tradition i advent, eller hur? Välkommen till en trivsam kväll tillsammans med glögg, julgodis och julpysel i stearinljusens sken. Underhållning i annan form kommer vi säkert också att bjudas på. Men det får bli en överraskning.

Lotta Undin 08-82 69 42 (b)
Anders Schaerström 08-758 3003 (b)
Monica Wikman 08-742 8414 (b)

Sedan tar vi helgledigt. Men nästa år är vi tillbaka med nya spännande, roliga och intressanta aktiviteter.

KAROLINERNA

Nya rön om det armfeltska fälttåget.

Föredrag med bilder.

Torsdagen den 11 januari 1990, kl 18.30.
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

I augusti 1718 bröt general Carl Gustaf Armfelt med en armé på 10 000 man in över gränsen till Norge för att i första hand erövra Trondheim. Samtidigt angrep Karl XII Norge från söder. Hur det gick, vet vi väl alla. Karl XII stupade vid Fredrikshald. Armfelts armé omkom till större delen under återmarschen över fjällen.

Kvällens bildvisning av Karl-Aage Schwartzkopf följer i Armfelts spår över fjällen. Samtidigt redovisas de nya historiska rönen av fälttåget - bl a den norske professorn Harald Hals omfattande forskningar om tillståndet i Trondheim hösten 1718. Nöden inne i staden var så stor att det var en fråga om timmar om staden skulle tvingas kapitulera för svenskarna. Därför hade utgången för den armfeltska armén blivit en hel anna.

Föredragshållaren Karl-Aage Schwartzkopf har gjort sig känd som författare av barn- och ungdomsböcker bl a med historiska motiv, såsom Yngste karoline och Trumvirveln. Han är också historiker, journalist och resenär. Åtskilliga gånger har han lett fjällvandringar, bl a i de historiskt intressanta trakterna i Jämtland och Trøndelag.

På senare tid har karolinertiden och den svenska stormaktshistorien kommit att utnyttjas för vissa politiska syften. Av denna anledning vill FNSiN:s ledning på det bestämdaste framhålla, att detta arrangemang är ett rent historiskt föredrag utan några som helst politiska baktankar.

FNSiN

Postadress: Box 49015, 100 28 Stockholm
Lokal: Upplandsgatan 80, Sthlm, 08-33 49 59

FUNKTIONÄRER

Styrelse

Ordförande:
Anders Schaerström
Kometvägen 49
183 33 Täby
08-758 30 03 (b)
08-665 29 00 (a)

Vice ordf:
Pia Eriksson
Svartviksslingan 27, 6 tr
161 29 Bromma
08-80 41 57 (b)

Sekreterare:
PeO Sundqvist
Grubbens gata 9
112 32 Stockholm
08-50 73 19 (b)

Kassör:
Erik Elvers
Illerstigen 28
171 71 Solna
08-85 84 88 (b)
08-788 29 98 (a)

Övriga ledamöter:

Ola Eriksson
Svartviksslingan 27, 6 tr
161 29 Bromma
08-80 41 57 (b)

Birgitta Traxel
Vesslevägen 40 nb
161 40 Bromma
08-25 03 35 (b)
08-23 70 00 -1380 (a)

Kaj Valtersson
Vårdshusvägen 20, 7 tr
145 50 Norsborg
0753-815 87 (b)
08-16 23 91 (a)

Programansvarig

Monica Wikman
Gudöterrassen 941
135 53 Tyresö
08-742 84 14 (b)

08-788 31 80 (a)

Kontaktpersoner

FNSiN- Höga kusten
Eva Hermansson
Svanö 1720
870 40 Lunde

FNSiN-Skåne
Eva Marie Widmark
Bärsärkagången 10
223 75 Lund
046-14 73 11 (b)

FNSiN-Uppland
Sven A Nyberg
Valthornsv. 31
752 50 Uppsala
018-40 47 70 (b)

FNSiN-Värmland
Lena Sewall
Älvrosgratan 4
654 61 Karlstad
054-18 68 75 (b)

FNSiN-Östergötland
Håkan Bley
Bråddgatan 37
602 20 Norrköping
011-12 46 42 (b)